

“El cinema és l'expressió artística més conservadora”

Considerat, juntament amb Lars von Trier, un dels pares del manifest Dogma 95, el danès Thomas Vinterberg fou objecte d'un homenatge en el darrer Festival Internacional Cinema Jove de València. El director de 'The Celebration' (Premi Especial del Jurat a Canes el 1998), aposta per un canvi de sentit en la seua carrera i s'allunya dels postulats Dogma.

Als trenta-quatre anys, Thomas Vinterberg (Copenhagen, 1969) s'ha convertit en un dels cineastes més influents de l'última dècada. Només compta amb una filmografia composta de tres llargmetratges, però la seua rellevància va més enllà d'una simple enumeració quantitativa. El 13 de març de 1995, ja fa més de vuit anys, Vinterberg i el també realitzador Lars von Trier establiren les bases d'un nou moviment cinematogràfic batejat amb el nom de Dogma. Un corrent estilístic que consistia, principalment, a despullar el cinema de tots els convencionalismes que l'encotillaven, i que apostava obertament per l'honradesa creativa al marge de modes i imposicions del mercat.

Però la carrera cinematogràfica de Thomas Vinterberg arranca uns anys abans del manifest Dogma. Després de filmar uns quants curts i migmetratges a principi dels anys noranta, debuta en el format del llargmetratge amb *De største Helte* (1996), una *road movie* sobre dos lladres de bancs. Posteriorment dirigeix *Festen / The Celebration* (1998), la seua única pel·lícula adscrita al moviment Dogma, amb què obtingué un insòlit reconeixement internacional, i recentment acaba de presentar el seu darrer treball, *It's all about love* (2003), rodat als Estats Units i allunyat totalment dels principis estètics del Dogma 95.

Vinterberg acaba de visitar València per assistir a la divuitena edició del Festival Internacional Cinema Jove. Durant la participació en el Festival, el director danès ha reflexionat sobre la seua obra

i el corrent cinematogràfic que Lars von Trier i ell mateix van formular.

—Podem afirmar que el Dogma és per al cinema allò que el dadaisme significà per a les arts plàstiques?

—Si et dic la veritat, encara que em fa vergonya, reconec que no tinc ni idea del que és el dadaisme. N'he sentit a dir alguna cosa i em sembla interessant, però forme part d'una generació amb un dèficit cultural important. Sóc molt despistat.

—Però sí que deus reconèixer que l'esperit Dogma està molt relacionat amb el punk: és molt transgressor, està pensat per fer caure tot tipus de convencionalismes...

—M'agrada que ho definesques com a “punk”. La nostra intenció era desfer tots els convencionalismes i tòpics de la indústria cinematogràfica. En aquest sentit sí que érem punks. Volíem fer cinema evitant la mediocritat i promoure una revolució audiovisual. L'any 1995, quan vam crear el moviment Dogma, el sentiment era més fresc i espontani. Actualment, tot ha canviat molt: el Dogma ja ha estat assimilat per la indústria. Perquè te'n faces una idea, a Dinamarca es comercialitzen “mobles Dogma”. Si no, és paradoxal, no?

—Per què s'ha perdut aquella frescor del principi?

—D'alguna manera era inevitable. Una vegada popularitzat el Dogma, la seua idiosincràsia es va anar diluint lentament però inevitable. Sovint, quan veig altres directors Dogma de

“Encara que pugua semblar xocant, marcar-se límits resulta molt alliberador. Les normes incentiven la teua imaginació i l’obliguen a funcionar molt més de pressa”

tot el món, acabem discutint. Arribem a la conclusió que seguir al peu de la lletra un determinat mètode de treball resta veracitat al film. De totes formes, ni encara seguint al peu de la lletra els postulats Dogma, es pot aconseguir un film “pur”. En aquest sentit, considere el meu primer migmetratge, *Drengen der gik baglaens*, com el meu millor treball, el més net i impol·lut. No si parlem de qualitat cinematogràfica, però sí en qüestió de llibertat total i d’irresponsabilitat. Irresponsabilitat perquè quan el dirigia no pensava en la seua possible carrera comercial. Això era una cosa que no em preocupava gens. Posteriorment, quan he rodat llargmetratges, sempre acabe pensant en el públic, en els productors... Des d’aquest punt de vista, ja formes part d’un engranatge comercial que et mediatitza d’una manera o una altra.

—Quina era la vostra intenció creant el manifest?

—El cinema es trobava sumit en un procés de letargia i no podia eixir-ne. Lars von Trier i jo decidim ressuscitar-ho. Encara que pugua semblar xocant, marcar-se límits resulta molt alliberador. Les normes incentiven la

imaginació i l’obliguen a funcionar molt més de pressa. El cinema és l’expressió artística més conservadora que conec. Per a mi, trencar amb els seus convencionalismes va ser alliberador, molt alliberador.

—Trenqueu amb tot i, no obstant això, vos-altres mateixos us imposeu les vostres pròpies normes. No és paradoxal?

—Pot semblar-ho, però no és així. Nosaltres no volíem eradicar les normes, sinó els convencionalismes, que és diferent. Les normes són restriccions. La norma diu que no pots posar música en la pel·lícula en la forma tradicional, component una banda sonora per a l’ocasió, però no que no trobes algun mitjà alternatiu per a incloure música, ja siga d’una forma o d’una altra. Per a mi, aquesta norma significa llibertat, llibertat per a usar la teua imaginació... Pensa en un pintor amb una paleta de cinquanta colors diferents, no sabia per on començar! Ara bé, si només comptara amb tres colors ho tindria moltíssim més clar.

—Molta gent pensa que el Dogma va nàixer com una estratègia purament comercial.

—Això no és cert. La nostra intenció era crear un corrent de pensament i alliberament cinematogràfic. El problema és que, posteriorment, s’ha popularitzat a nivell mundial i ha abastat una repercussió inusitada, però la nostra idea en crear-ho no era aquesta.

—La paternitat del moviment Dogma els correspon de la mateixa manera a vostè i a Lars von Trier?

—Sí. El vam crear al cinquanta per cent. Exactament igual que un matrimoni que té un fill. El pare i la mare són responsables en la mateixa proporció. Cap dels dos és més que l’altre. Molts creuen que estàvem borratxos quan se’ns va acudir crear el Dogma, però la veritat és que allò va nàixer com una malifeta o un joc.

—Continua mantenint relació amb Lars von Trier?

—I tant! Ens veiem quan les nostres obligacions professionals ens ho permeten. Per a mi és com el meu germà gran.

—Algunes actrius que han treballat a les ordres de Von Trier, com Bjork, asseguren que té molt mal geni quan roda.

—[Riu.] ...Bé, Lars té molt de geni, és cert, però és un gran tipus. El que és innegable és que té un sentit de l’humor enorme.

—Quan roda una pel·lícula Dogma, per exemple *The Celebration*, sol improvisar molt o se cenyeix a un guió previ molt estricte?

—En *The Celebration* respectem prou el guió, però també improvisem. Si et limites a portar a la pantalla una història que està escrita de principi a fi, tot resulta massa mecànic, massa lineal. Cal trencar de tant en tant amb la dictadura de la lògica. Quan vaig rodar *The Celebration* vaig ser molt dur amb els actors. En tot moment els obligava a complir les meues indicacions, encara que no entengueren molt bé el perquè. Ho tenia tot en el cap. La meua intenció era crear vida davant de la càmera, rodar diverses opcions d’una mateixa escena per a, posteriorment, poder elegir en muntatge. Cada una era diferent de l’anterior: primer rodàvem la que estava escrita en el guió, després canviava el diàleg al xic perquè la xica reaccionara espontàniament, després els deixava improvisar als dos... M’agrada tenir-ho tot sota control, però també cal donar certa llibertat als actors perquè reaccionen d’una manera irracional. M’encanta que em sorprenen amb una frase o un gest totalment imprevisible. El més important per a mi és contar històries desgavellades, irracionals... Per exemple, si tenim una escena on un jove de vint-i-cinc anys es baralla amb un vell de cinquanta, el més sorprenent és que el jove li pegue una pallissa. Davant aquesta situació, l’espectador reaccionarà d’una forma immediata i visceral.

—Però aquesta irracionalitat està pensada per endavant, la té preparada... on està aquí l’espontaneïtat?

—Existeix. Únicament tenir una base molt estudiada et dóna peu, posteriorment, a trencar els propis motlles, sorprendre els actors, que et sorprenen ells a tu i, com resultat final, sorprendre tu l’espectador.

—Pot posar un exemple?

—Per descomptat. Imagina't que tenim una escena on el xic i la xica es reuneixen. Doncs bé, jo assage amb els dos actors el moment de la benvinguda i el comiat, però no la trobada en si. D'aquesta forma, mantens l'esquema original de l'escena però mai no saps què et trobaràs.

—En la seua última pel·lícula, *It's all about love*, rodada als Estats Units i amb actors americans de renom, s'allunya dels postulats Dogma que vostè mateix va crear. Per què?

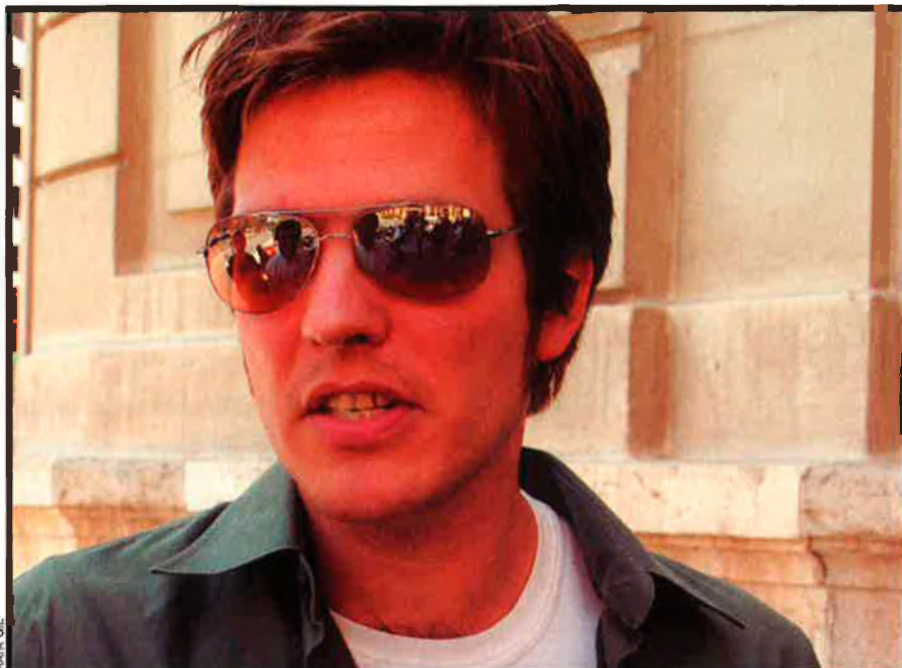
—Perquè, principalment, estic en contra de repetir-me una vegada i una altra. Això és el que més odie en aquesta vida. Si hagués continuat dirigint films sota els principis del Dogma, estaria aquí presentant *The Celebration 2* o *The Celebration 3*. Jo no volia acabar sucumbint davant aquesta dinàmica tan avorrida. Com a creador, ara el que m'abellia és provar tot el contrari: treballar amb actors internacionals, provar efectes especials... en una paraula: alliberar-me.

—*It's all about love* l'ha permès aquest "alliberament" que comenta?

—Sí. He treballat amb grans estrelles, com Joaquín Phoenix, Sean Penn o Claire Danes, però en tot moment he gaudit d'una llibertat absoluta per a contar la història que m'abellia, al meu aire i sense cap tipus de pressions. El pressupost del film, de deu milions de dòlars, era prou modest comparat amb els que habitualment es manegen a Hollywood, cosa que m'ha permès gaudir d'una llibertat inimaginable per a altres directors.

Per a mi, *It's all about love* és una pel·lícula molt més suïcida i difícil que *The Celebration*, en tots els sentits. M'abellia canviar radicalment de registre, allunyar-me de les normes que jo havia creat, però mai no renunciaria a la meua creativitat com a realitzador cinematogràfic. Amb la meua última pel·lícula he explorat nous terrenys artístics, i en el futur pense seguir per aquest camí: assumir nous riscos i continuar investigant. Qualsevol cosa abans que estroncar-me.

—Com valora l'experiència de treballar als Estats Units?

"El cinema m'ha permès superar la meua enorme timidesa, amb ell superes tots els prejudis a la força. Aquest és un dels oficis més còmodes que conec."

—Va ser un xoc prou brusc. La indústria cinematogràfica europea i l'americana tenen poc en comú. Allí treballes sota la pressió dels productors, dels pressupostos i del públic. Tot el món està estressat i preocupat per massa coses. Jo podria haver anat sense risc i haver rodat algun dels centenars de guions que em van oferir, però tots eren molt tòpics i vulgars. Volia dirigir una pel·lícula a Amèrica, i ho he fet, però és un lloc on se'm faria molt difícil tornar per a treballar: preferesc viure a Europa.

—Per què es dedica al cinema?

—Perquè no vaig poder ser cantant de rock. Quan tenia setze anys, els meus amics van abandonar l'escola per a crear un grup de rock'n'roll. Com que jo no em vaig atrevir a seguir els seus passos i deixar els estudis, vaig decidir dedicar-me a alguna professió que em permetera també aconseguir certa popularitat. Així és com em vaig convertir en director de cinema.

—I ha aconseguit la popularitat que buscava?

—Sí, però allò de la fama és secundari. La qüestió més important és que

el meu treball m'ha permès superar la meua notable timidesa. Dedicant-te al món del cinema superes tots els prejudis a la força. Ara, quan entre en un bar i la gent em reconeix, no em queda més remei que afrontar la timidesa i continuar avant. També em dedique al cinema perquè és un dels oficis més còmodes que conec.

—Molts directors potser no opinen com vostè...

—Potser, però per a mi el de cineasta és un dels treballs més plaents que em puc imaginar. No m'importa viatjar, rodar durant setmanes, estar lluny de la meua família molt de temps, tancar-me en una sala de muntatge durant unes quantes nits seguides... Tot això em sembla magnífic. L'única dificultat que té ser realitzador és l'enorme responsabilitat que contraus amb els espectadors. Tens l'obligació de sorprendre'ls sempre, amb una història, amb uns personatges, amb una manera distinta de dir les coses... La meua responsabilitat com a director és que el públic reaccione davant les meues imatges. Si no ho fa, he fracassat estrepitosament.

Manuel Valencia